

عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه برنج در استان ایلام

مصطفی تیموری

دکتری توسعه کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

سید محمدجعفر اصفهانی

هیأت علمی گروه کشاورزی، دانشگاه پیام نور

بهزاد امرایی

هیأت علمی گروه زیست شناسی، دانشگاه پیام نور

علی‌رضا جمشیدی*

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان

تاریخ پذیرش: ۹۳/۳/۱۹

تاریخ دریافت: ۹۱/۸/۲۱

چکیده

هدف تحقیق حاضر بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه کشاورزی توسط برنج‌کاران استان ایلام می‌باشد، جامعه آماری تحقیق، شامل برنج‌کاران استان ایلام می‌باشد، نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران برابر با ۱۷۰ نفر تخمین زده شد. اطلاعات پایه و پیشینه تحقیق از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و اینترنتی گردآوری شد. اطلاعات میدانی با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته و به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب گردآوری گردید. اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS_{V18} مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که بین سطح تحصیلات، سطح زیر کشت برنج، میزان اعتماد به شرکت‌های بیمه‌گذار، مشارکت در دوره‌های آموزشی - ترویجی، نگرش نسبت به بیمه، درآمد کل سالانه و درآمد حاصل تولید برنج ارتباط مثبت و معنی‌دار و بین سن و سابقه تولید برنج ارتباط منفی معنی‌دار با پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران داشته است. همچنین نتایج حاصل از رگرسیون لجستیک نیز نشان از اثر معنی‌دار تعدادی از متغیرهای مورد مطالعه بر روی متغیر وابسته داشت.

واژه‌های کلیدی: بیمه، برنج، پذیرش، استان ایلام، ایران.

* نویسنده مسئول مکاتبات، alireza472003@yahoo.com

مقدمه

کشاورزی همواره یکی از پرمخاطره‌ترین فعالیت‌های اقتصادی بوده و هر ساله بروز حوادث طبیعی و آفات و امراض گیاهی، خسارات زیادی به کشاورزان تحمیل می‌کند (ایروانی و همکاران، ۱۳۸۵). این خطرات موجب می‌شوند که کشاورزان به‌طور معمول نگران بازپرداخت هزینه‌های مختلف از جمله هزینه‌های ضروری زندگی خود و خانواده‌هایشان باشند (ترکمانی و موسوی، ۱۳۹۰). از سوی دیگر، وضعیت بازار و تغییرات قیمت نیز کشاورزان را تهدید می‌کند، مجموعه این عوامل سبب بی‌ثباتی درآمد کشاورزان در نتیجه کاهش انگیزه‌ی فعالان این بخش می‌گردد (راستگو و رضوانفر، ۱۳۸۶). در این بین، تولید برنج به‌عنوان یکی از زیربخش‌های کشاورزی به علت نقش بالای آن در امنیت غذایی از جایگاه خاصی برخوردار بوده، از طرفی هم تولید برنج همانند سایر فعالیت‌های کشاورزی همواره با مخاطراتی همچون ریسک قیمت و تولید روبه‌رو بوده و این مسئله منجر به ناپایداری کشاورزان نسبت به درآمدهای آتی خود می‌گردد که در نهایت این باعث کاهش امنیت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و تولید برنج می‌شود (ایروانی و همکاران، ۱۳۸۵).

برنج یکی از محصولاتی است که کشاورزان استان ایلام وابستگی زیادی به آن دارند ولی به علت شرایط این استان، این محصول در معرض شدید خطرات متعدد قرار داشته و سالانه تعداد زیادی از کشاورزان محصول تولیدی خود را از دست می‌دهند، طبق آمار جهاد کشاورزی استان ایلام، در سال ۱۳۸۸ سطح زیر کشت برنج در استان ایلام ۱۵۳۵ هکتار بوده که از این مقدار زمین، بیش از ۷۹۳۴ تن برنج تولید شده است (وزارت جهاد

کشاورزی، ۱۳۸۸). در این راستا افزایش تولید و افزایش بازده برنج در این استان درگرو سرمایه‌گذاری و به‌کارگیری فناوری مناسب است، این مهم زمانی حاصل می‌شود که بستر لازم برای سرمایه‌گذاری فراهم شود.

بیمه محصولات کشاورزی یکی از شاخه‌های تخصصی خدمات بیمه می‌باشد که در زمینه محصولات کشاورزی و منابع طبیعی می‌باشد و با توجه به ریسک بالای کشاورزی در کشور، به دلیل شرایط اقلیمی ایران و قرار گرفتن کشورمان بر روی کمربند خشک نیمکره شمالی و کاهش ذخایر منابع آبی و نزولات جوی کم، نابسامانی بازار محصولات کشاورزی و در نتیجه نوسان قیمت محصولات کشاورزی و نداشتن امنیت شغلی کشاورزان، اهمیت بیمه محصولات کشاورزی در کشور از اهمیت دوجندانی برخوردار گردیده است (نجفی و احمدپور برازجانی، ۱۳۸۰). نتایج تحقیقات ترکمانی و موسوی (۱۳۹۰)، طبائیان و آجیلی (۱۳۸۹)، نجفی و احمدپور برازجانی (۱۳۸۰) و ترکمانی (۱۳۸۰) در زمینه اثرات بیمه محصولات زراعی بر کارایی تولید و مدیریت ریسک در بخش کشاورزی نشان می‌دهد که بیمه محصولات کشاورزی بر کارایی فنی کشاورزان و در کاهش سطح ریسک مؤثر بوده است، نتایج تحقیق Enjolras & Sentis (2008) در کشور فرانسه نشان می‌دهد که کشاورزان بیمه‌شده در مقایسه با بیمه نشده‌ها در مقیاس مالی و کشاورزی بزرگ‌تری فعالیت می‌کنند، همچنین تنوع تولیدی بیش‌تری در کشاورزان بیمه‌شده وجود دارد.

امروزه با وجود اهمیت زیاد بیمه برای کشاورزان و با توجه به نقش امنیت‌سازی، تأمین‌کنندگی اقتصادی و روان‌شناختی آن، مسأله بیمه هنوز

از سوی گندم‌کاران مونتانا، متغیرهایی از قبیل میزان تحصیلات کشاورزان، سابقه خطر، میزان بدهی به مؤسسات اعتباری و بانک‌ها، نوسانات میزان محصول تولیدی و نیز نرخ حق بیمه را در مشارکت کشاورزان در طرح بیمه گندم مؤثر تشخیص داده‌اند. Vandeveer (2001) نشان داد که خصوصیات فردی، درآمد مزرعه و سطح تحصیلات کشاورزان از عوامل اصلی تقاضای بیمه کشاورزی در ویتنام شمالی می‌باشد. Shaik & Atwood (2003) نیز نشان دادند که تولیدکنندگان پنبه با بازده بیشتر و اندازه مزرعه بزرگ‌تر تمایل بیشتر به بیمه شدن دارند. Serra & Goodwin (2003) نشان دادند که بین مصرف بیشتر نهاده‌های شیمیایی، درآمد خالص مزرعه و خرید بیمه محصول ارتباط منفی وجود داشته، در مقابل تأثیر هزینه بیمه محصول، سطح زیر کشت، نسبت بدهی به سرمایه و نرخ‌های حق بیمه بر خرید بیمه مثبت بوده است.

بررسی ادبیات موضوع حاکی از اهمیت زیاد بیمه برای کشاورزان بوده و با ملاحظه به اینکه مسأله بیمه هنوز آن‌چنان که باید در جوامع روستایی ما جا نیافته (غلامرضایی و مرادیان، ۱۳۸۷) و پذیرش بیمه از سوی تولیدکنندگان بخش کشاورزی نیازمند ترویج و اشاعه فرهنگ بیمه و ایجاد احساس التزام به بیمه می‌باشد، لذا این مهم بایستی در برنامه‌های توسعه‌ای صندوق بیمه و نظام‌های ترویج کشاورزی قرار گیرد، رسیدن به این هدف نیازمند شناسایی و بررسی عوامل مؤثر در پذیرش طرح بیمه از سوی کشاورزان می‌باشد (آقاعباسی، ۱۳۸۶) و انجام پژوهش‌های متعدد در این زمینه از اهمیت خاصی برخوردار است.

آن‌چنان‌که باید در جوامع روستایی ما بهبود نیافته و در فرهنگ کشاورزان نهادینه و درونی نشده است در نتیجه، اجرای چنین امر مهمی در نظام کشاورزی ایران، نیازمند آموزش و ارتقاء سطح آگاهی کشاورزان است، در این بین فعالیت‌های ترویجی و روش‌های متنوع آن در جهت پذیرش کشاورزان از کارکرد و فرایند بیمه نقش اساسی پیدا می‌کند (غلامرضایی و مرادیان، ۱۳۸۷)، لذا افزایش زمینه پذیرش بیمه از سوی تولیدکنندگان این بخش و ترویج و اشاعه فرهنگ بیمه و ایجاد احساس التزام به بیمه امری مهم محسوب شده و رسیدن به این هدف نیازمند شناسایی و بررسی عوامل مؤثر در پذیرش طرح بیمه از سوی کشاورزان است. ایروانی و همکاران (۱۳۸۵)، در تحقیق در زمینه عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه گندم در شهرستان تفرش نشان دادند که ۶ متغیر سواد، دریافت غرامت، دریافت وام، آگاهی از بیمه، ارتباط با مروج و اندازه زمین گندم‌کاران تأثیر معنی‌داری بر پذیرش بیمه گندم داشته است. محمدی و همکاران (۱۳۸۷)، در تحقیقی در شهرستان زرین‌دشت اصفهان نشان دادند که متغیرهای درآمد حاصل از تولید محصول، سن کشاورز، نوع مالکیت اراضی و میزان آگاهی از اهداف بیمه، اثر معنی‌داری بر تقاضای بیمه محصولات منتخب زراعی در شهرستان زرین‌دشت استان اصفهان داشته است.

رستمی و همکاران (۱۳۸۶)، در تحقیق خود در شهرستان هرسین کرمانشاه نشان دادند که سطح تحصیلات، مساحت اراضی تحت کشت گندم، تنوع تولید، درجه ریسک‌گریزی و نوع مالکیت پنج عامل مهم و تأثیرگذار بر پذیرش بیمه از سوی کشاورزان بوده است.

Smith & Baquet (1996) در تحقیق خود باهدف بررسی تقاضای بیمه محصولات کشاورزی

اهداف تحقیق

هدف کلی این تحقیق بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه برنج توسط برنج‌کاران استان ایلام است که در راستای این هدف اهداف اختصاصی زیر مدنظر قرار گرفت:

بررسی عوامل فردی مؤثر بر پذیرش بیمه برنج توسط برنج‌کاران استان ایلام؛ بررسی عوامل زراعی مؤثر بر پذیرش بیمه برنج توسط برنج‌کاران استان ایلام؛ بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر پذیرش بیمه برنج توسط برنج‌کاران استان ایلام؛ بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر پذیرش بیمه برنج توسط برنج‌کاران استان ایلام.

روش پژوهش

پژوهش حاضر مطالعه‌ای میدانی بوده که به‌صورت توصیفی، همبستگی انجام پذیرفته است، جامعه آماری این تحقیق شامل برنج‌کاران استان ایلام می‌باشد که بر اساس گزارش سازمان جهاد کشاورزی ایلام برابر با ۲۰۰۰ خانوار می‌باشد. ولی با توجه به اینکه نمی‌توان کلیه افراد جامعه آماری را مورد مطالعه قرارداد، نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران ($d = 0.07$, $p \& q = 0.5$) برابر با ۱۷۰ نفر برآورد گردید. اطلاعات موردنیاز تحقیق با استفاده از تکنیک پرسشنامه و روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب جمع‌آوری گردیدند. طبقات مطالعه حاضر را دو شهرستان سیروان (۱۲۰۰ خانوار) و چرداول (۸۰۰ خانوار) تشکیل می‌دهند و در پایان با استفاده از روش انتساب متناسب ۱۰۰ خانوار برنج‌کار از شهرستان سیروان و ۷۰ خانوار برنج‌کار

از شهرستان چرداول انتخاب و پرسشنامه در اختیار آن‌ها قرار داده شد. روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده از نظرات متخصصین ترویج و آموزش کشاورزی، توسعه روستایی و اقتصاد کشاورزی مورد تأیید قرار گرفت. به‌منظور اطمینان از پایایی پرسشنامه، تعداد ۳۰ پرسشنامه در بین افراد جامعه آماری توزیع گردید و ضریب آلفای کرونباخ آن‌ها برابر با ۰/۷۱ به دست آمد که نشان از پایایی قابل‌قبول پرسشنامه‌ها دارد، در مرحله بعد پس از اصلاح پرسشنامه‌ها، اطلاعات موردنیاز به روش مصاحبه رودررو جمع‌آوری گردید و این اطلاعات با استفاده از روش‌های آماری نظیر ضریب همبستگی، مقایسه میانگین و رگرسیون لجستیک و با استفاده از نرم‌افزار SPSS_{V18} مورد تجزیه و تحلیل و بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها

توصیف ویژگی‌های شخصی برنج‌کاران

بر اساس نتایج جدول ۱، میانگین سن افراد مورد مطالعه به ترتیب برابر با ۵۲/۵ سال بوده، کمترین فراوانی مربوط به رده سنی بیشتر از ۶۰ سال و بیشترین فراوانی مربوط به رده سنی ۴۱ تا ۵۰ سال بوده است.

نتایج بررسی سطح تحصیلات افراد مورد مطالعه نشان می‌دهد که ۲۵/۲ درصد از نمونه آماری مورد مطالعه بی‌سوادند، ۳۹/۴ درصد سواد خواندن و نوشتن دارند، ۱۹/۵ درصد سواد ابتدایی و تنها ۱۵/۹ درصد از سطح تحصیلات دیپلم و بالاتر برخوردار می‌باشند.

جدول ۱- ویژگی‌های شخصی برنج‌کاران استان ایلام

متغیر	فراوانی	درصد	میانگین	نما
گروه‌های سنی (سال)	۳۰ تا ۴۰	۲۰/۵		
	۴۱ تا ۵۰	۳۸/۲	۵۲/۵	۴۱ تا ۵۰ سال
	۵۱ تا ۶۰	۲۹/۴		
	بیشتر از ۶۰	۱۱/۹		
میزان تحصیلات	بی‌سواد	۲۵/۲		
	خواندن و نوشتن	۳۹/۴		
	پنجم ابتدایی	۱۹/۵	-	خواندن و نوشتن
	دیپلم	۱۰		
بالاتر از دیپلم	۱۰	۵/۹		

توصیف ویژگی‌های زراعی برنج‌کاران

نتایج تجزیه و تحلیل ویژگی‌های زراعی افراد مورد مطالعه در جدول ۲ آورده شده است، بر اساس نتایج این جدول، میانگین و انحراف معیار سابقه فعالیت کشاورزی افراد مورد مطالعه به ترتیب برابر با ۲۹/۵۶ سال و ۳/۲۱۱ بوده، کمترین فراوانی مربوط به رده کمتر از ۱۰ سال و بیشترین فراوانی مربوط به رده ۱۱ تا ۲۰ سال بوده است، نتایج

بررسی سابقه فعالیت برنج‌کاری افراد مورد مطالعه نیز نشان می‌دهد که میانگین و انحراف معیار سابقه برنج‌کاری افراد مورد مطالعه به ترتیب برابر با ۲۱/۲۲ سال و ۲/۰۱۹ بوده، کمترین فراوانی مربوط به رده کمتر از ۱۰ سال و بیشترین فراوانی مربوط به رده ۱۱ تا ۲۰ سال می‌باشد.

جدول ۲- ویژگی‌های زراعی برنج‌کاران استان ایلام

ویژگی‌های زراعی	فراوانی	درصد	میانگین	انحراف معیار
سابقه فعالیت کشاورزی (سال)	کمتر از ۱۰	۱۴/۷		
	۱۱ تا ۲۰	۳۷/۷	۲۹/۵۶	۳/۲۱۱
	۲۱ تا ۳۰	۳۲/۳		
	بیشتر از ۳۰	۱۵/۳		
سابقه تولید برنج (سال)	کمتر از ۱۰	۱۴/۱		
	۱۱ تا ۲۰	۵۲/۳	۲۱/۲۲	۲/۰۱۹
	۲۱ تا ۳۰	۱۸/۹		
	بیشتر از ۳۰	۱۴/۷		

نتایج تحلیلی

تحلیل دومتغیره

همان‌طور که نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد، بین سن افرادی که در زمینه پذیرش بیمه برنج تمایل

داشته‌اند با افرادی که تمایلی جهت پذیرش بیمه از خود نشان نداده‌اند تفاوت معنی‌داری وجود داشته و با توجه به علامت ضریب آزمون t می‌توان استنباط کرد که افراد مسن‌تر نسبت به افراد جوان‌تر تمایل

توسط آن‌ها نیز افزایش یابد. این امر بدین علت است که افراد باسوادتر به علت داشتن دسترسی به منابع اطلاعاتی بیشتر و واقف بودن به منافع بیمه، تمایل بیشتری به پذیرش بیمه داشته‌اند. از طرفی بین زنان و مردان از لحاظ پذیرش بیمه برنج تفاوت معنی‌داری مشاهده نشده است.

کمتری از خود جهت پذیرش بیمه برنج از خود نشان داده‌اند. همچنین بر اساس نتایج این جدول، بین سطح تحصیلات افراد مورد مطالعه و احتمال پذیرش بیمه توسط آن‌ها، ارتباط مثبت و معنی‌دار مشاهده شده است، بدین معنی که انتظار می‌رود هر چه سواد افراد افزایش یافته میزان پذیرش بیمه

جدول ۳- پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران و ویژگی‌های فردی آن‌ها

متغیر ۱	متغیر ۲	نوع آزمون	ضریب	سطح معنی‌داری
	سن	t test	-۲/۵۴۴**	۰/۰۰۱
پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران	سطح تحصیلات	V کرامر	۰/۳۲۲**	۰/۰۰۰
	جنسیت	t test	۰/۶۶۱*	۰/۶۴

* معنی‌داری در سطح ۵ درصد

ویژگی‌های زراعی

تمایل بیشتری جهت پذیرش بیمه از خود نشان داده‌اند و بالعکس، افراد دارای سطح زیرکشت کمتر تمایل کمتری جهت پذیرش بیمه داشته‌اند، به بیانی می‌توان گفت که انتظار می‌رود هر چه میزان سطح زیرکشت افراد افزایش یافته، احتمال پذیرش بیمه توسط آن‌ها، نیز افزایش یابد.

بر اساس نتایج جدول ۴، می‌توان استنباط کرد که بین افراد پذیرنده بیمه و نپذیرنده بیمه از لحاظ سطح زیرکشت برنج تفاوت معنی‌داری وجود دارد. به بیانی دیگر می‌توان گفت که سطح زیرکشت برنج یک عامل مؤثر در پذیرش بیمه بوده است به‌طوری‌که افراد دارای سطح زیر کشت برنج بیشتر،

جدول ۴ - پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران و ویژگی‌های زراعی آن‌ها

متغیر ۱	متغیر ۲	نوع آزمون	ضریب	سطح معنی‌داری
	وسعت کل اراضی	t	۱/۱۱۸	۰/۰۶۴
پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران	سطح زیر کشت برنج	t	۲/۶۶۹**	۰/۰۰۰
	سابقه فعالیت کشاورزی	t	۱/۲۱۸	۰/۰۶۵
	سابقه کشت برنج	t	-۲/۱۲۶*	۰/۰۴۰

*: معنی‌داری در سطح ۵ درصد   **: معنی‌داری در سطح ۱ درصد

داشته، بدین معنی که انتظار می‌رود با افزایش سابقه برنج‌کاری، احتمال پذیرش بیمه برنج کاهش یابد، این امر بدین علت است که افراد باسابقه بیشتر به علت داشتن تجربیات سنتی و آشنایی کمتر با

نتایج بررسی رابطه سابقه برنج‌کاری افراد و احتمال پذیرش بیمه توسط آن‌ها، حاکی از این است که سابقه برنج‌کاری افراد مورد مطالعه، ارتباط منفی و معنی‌داری با پذیرش بیمه توسط آن‌ها

این جدول، بین احتمال پذیرش بیمه توسط افراد مورد مطالعه، با متغیرهای «مشارکت در دوره‌های آموزشی ترویجی»، «میزان اعتماد برنج‌کاران به شرکت‌های بیمه‌گذار» و «نگرش نسبت به بیمه» رابطه مثبت و معنی‌داری مشاهده گردیده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که بین «میزان همکاری افراد با تشکل‌های روستایی» و پذیرش بیمه توسط آن‌ها ارتباط معنی‌داری وجود ندارد و این دو متغیر مستقل از یکدیگر می‌باشند.

مزایای بیمه، انعطاف‌پذیری کمتری نسبت به کلیه نوآوری‌ها از جمله بیمه از خود نشان می‌دهند. همچنین بر اساس نتایج این جدول، بین افراد پذیرنده بیمه و نپذیرنده بیمه از لحاظ وسعت اراضی و سابقه فعالیت کشاورزی تفاوت معنی‌داری مشاهده نگردید.

ویژگی‌های اجتماعی

نتایج آورده شده در جدول ۵ ارتباط بین ویژگی‌های اجتماعی افراد مورد مطالعه با پذیرش بیمه توسط آن‌ها را نشان می‌دهد، بر اساس نتایج

جدول ۵ - پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران و ویژگی‌های اجتماعی آنها

متغیر ۱	متغیر ۲	نوع آزمون	ضریب	سطح معنی‌داری
همکاری با تشکل‌های روستایی	V	کرامر	۰/۱۲۷	۰/۰۸۹
میزان مشارکت در دوره‌های آموزشی ترویجی	V	کرامر	۰/۲۰۹**	۰/۰۰۹
میزان اعتماد گندم‌کاران به شرکت‌های بیمه‌گذار	V	کرامر	۰/۳۱۲**	۰/۰۰۰
نگرش نسبت به بیمه	V	کرامر	۰/۳۰۸**	۰/۰۰۰

*: معنی‌داری در سطح ۵ درصد   **: معنی‌داری در سطح ۱ درصد

درآمد سالیانه و میزان درآمد حاصل از تولید برنج تفاوت معنی‌داری وجود داشته است.

ویژگی‌های اقتصادی

با توجه به نتایج جدول ۶ می‌توان عنوان کرد، بین افراد پذیرنده بیمه و نپذیرنده بیمه از لحاظ میزان

جدول ۶ - پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران و ویژگی‌های اقتصادی آن‌ها

متغیر ۱	متغیر ۲	نوع آزمون	ضریب	سطح معنی‌داری
پذیرش بیمه توسط	t	t	۱/۸۷۹*	۰/۰۴۲
برنج‌کاران	t	t	۲/۴۳۲**	۰/۰۰۰

*: معنی‌داری در سطح ۵ درصد   **: معنی‌داری در سطح ۱ درصد

وابسته مورد مطالعه به صورت اسمی دوجبهی (پذیرش و عدم پذیرش) بوده از مدل رگرسیونی

رگرسیون لوجستیک

به منظور شناخت بیشتر عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران و با توجه به اینکه متغیر

لوجستیک استفاده شد. مدل لوجیت به صورت زیر بیان می‌گردد (کلانتری، ۱۳۸۲).

$$Y_i = f(z_i)$$

$$Z_i = a + \sum_{j=1}^n B_j \times j_i$$

سطح تحصیلات افراد مورد مطالعه نیز اثر معنی‌دار و مثبت بر پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران داشته است، به طوری که احتمال پذیرش بیمه توسط افراد با تحصیلات بالاتر بیشتر بوده است و انتظار می‌رود با افزایش تحصیلات افراد، احتمال پذیرش بیمه توسط آنها افزایش یابد.

سطح زیرکشت برنج اثر معنی‌دار و مثبت بر پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران مورد مطالعه داشته به طوری که انتظار می‌رود با افزایش سطح زیرکشت برنج، احتمال پذیرش بیمه افزایش یابد. میزان اعتماد برنج‌کاران به شرکت‌های بیمه‌گذار نیز اثر معنی‌داری بر پذیرش بیمه داشته به طوری که افرادی که اعتماد بیشتری به شرکت‌های بیمه‌گذار داشته‌اند، تمایل بیشتری جهت پذیرش بیمه از خود نشان داده‌اند.

نتایج حاصل از برآورد مدل لوجیت در جدول ۷ آورده شده است، متغیرهایی که از لحاظ آماری اثر معنی‌داری نداشته‌اند به منظور کمک به دست‌یابی بهتر مدل، حذف شده‌اند، نتایج جدول ۷ نشان داد که سن افراد مورد مطالعه اثر منفی معنی‌داری بر پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران استان ایلام داشته، به طوری که انتظار می‌رود هر چه سن افراد بالاتر رفته احتمال پذیرش بیمه توسط آنها کاهش یابد.

جدول ۷- نتایج حاصل از برآورد رگرسیون لوجستیک پذیرش بیمه توسط برنج‌کاران استان ایلام

متغیر	ضریب B	S.E	Wald	Sig
سن	-۰/۴۱۱۰	۰/۲۸۷	۲/۵۸۷	۰/۰۴۱
تحصیلات	۰/۶۵۸۰	۰/۳۲۱	۳/۷۷۶	۰/۰۰۶
سطح زیرکشت برنج	۰/۵۶۶۸	۰/۳۰۱	۵/۹۰۰	۰/۰۰۰
میزان اعتماد گندم‌کاران به شرکت‌های بیمه‌گذار	۰/۹۷۵۶	۰/۶۵۵	۶/۲۲۱	۰/۰۰۰
میزان درآمد حاصل از تولید برنج	۰/۳۴۴۵	۰/۲۶۱	۳/۸۶۵	۰/۰۰۶
ضریب ثابت	۲/۶۵۴۴	۱/۳۲۲	۴/۳۳۱	۰/۰۰۱

آزمون نسبت درست‌نمایی: ۱۰۸/۱۵^۱ درصد پیش‌بینی صحیح: ۰/۷۲^۲ ضریب تعیین مک فادن: ۰/۴۱^۳

¹ Likelihood Ratio Test

² Percent of Right Prediction

³ MC Fadden R²

Enjolras & Sentis, Shaik and Atwood (2003) (2008) و (2003) Serra & Goodwin مطابقت دارد.

از بین متغیرهای اجتماعی مورد مطالعه، متغیرهای اعتماد برنج‌کاران به شرکت‌های بیمه‌گذار، مشارکت در دوره‌های آموزشی ترویجی و نگرش نسبت به بیمه با متغیر وابسته ارتباط معنی‌داری داشته‌اند. این نتیجه با یافته‌های مطالعات ایروانی و همکاران (۱۳۸۵) و فرجی و میردامادی (۱۳۸۵) مطابقت دارد.

بین میزان درآمد سالانه و درآمد برنج‌کاری افراد مورد مطالعه با احتمال پذیرش بیمه توسط آن‌ها ارتباط معنی‌داری وجود داشته است، این یافته تحقیق، توسط تحقیقات محمدی و همکاران (۱۳۸۷)، (2001) Vandever، Enjolras & Sentis (2008) و (2003) Serra & Goodwin مورد تأیید قرار گرفته است.

پیشنهادها

پیشنهاد می‌گردد مسئولین و برنامه‌ریزان از طریق برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی مناسب، کشاورزان را با بیمه و منافع بیمه آشنا کنند. تلاش بیشتر رسانه‌های جمعی به منظور اطلاع‌رسانی بیشتر و افزایش آگاهی نسبت به برنامه بیمه محصولات کشاورزی در بین تمام کشاورزان نیز می‌تواند کارساز باشد.

با توجه به اینکه عمده‌تأ کشاورزان مورد مطالعه از وضعیت پرداخت غرامت‌ها در سال‌های قبل رضایت چندانی نداشتند، پیشنهاد می‌گردد که مسئولین بیمه‌گذار، تدابیر لازم را اتخاذ نموده تا فاصله زمانی پرداخت غرامت‌ها کاهش یافته، غرامت‌ها و خسارت‌ها واقعی شده و کارشناسان از

همچنین همان‌طور که در این جدول مشاهده می‌شود آماره نسبت درست‌نمایی (LR) برابر با ۱۰۸/۱۵ بوده است. درصد پیش‌بینی صحیح نیز برابر ۰/۷۲ بوده و با توجه به اینکه مقدار قابل قبول درصد پیش‌بینی صحیح برای مدل‌های لجیت برابر با ۷۰ درصد می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که درصد پیش‌بینی صحیح به دست آمده در این مدل مناسب بوده و مدل برآوردی توانسته است درصد بالایی از مقادیر متغیر وابسته را با توجه به متغیرهای وارد شده به مدل پیش‌بینی نماید. ضریب تعیین مک فادن نیز در این مدل برابر با ۰/۴۱ به دست آمده و این نشان می‌دهد که متغیرهای مورد بررسی در این مدل به خوبی تغییرات متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

بین سطح تحصیلات افراد مورد مطالعه و احتمال پذیرش بیمه محصولات کشاورزی توسط آن‌ها ارتباط مثبت و معنی‌دار وجود داشت، بدین معنی که انتظار می‌رود هر چه سطح تحصیلات افراد مورد مطالعه افزایش یابد، احتمال پذیرش بیمه توسط آن‌ها نیز افزایش یابد. این نتیجه تحقیق با یافته‌های تحقیقات ایروانی و همکاران (۱۳۸۵)، رستمی و همکاران (۱۳۸۶)، Smith & Baquet (1996) و (2001) Vandever مطابقت دارد.

بین سطح زیرکشت برنج کشاورزان با احتمال پذیرش بیمه محصولات کشاورزی توسط آن‌ها ارتباط مثبت و معنی‌دار وجود دارد، به بیانی دیگر انتظار می‌رود با افزایش سطح زیر کشت برنج افراد، احتمال پذیرش بیمه توسط آن‌ها افزایش یابد، این نتیجه تحقیق با یافته‌های تحقیقات ایروانی و همکاران (۱۳۸۵)، رستمی و همکاران (۱۳۸۶)،

- کرمانشاه. *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، سال پانزدهم، شماره ۶۰، صفحات ۲۱-۱.
۷. طبائیان، ن. س.، و آجیلی، ع. ع. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصول سبب مطالعه موردی: باغداران سبب سمیرم و اقلید. *اقتصاد و توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی)*، جلد ۲۴، شماره ۱، صفحات ۸۲-۷۲.
۸. غلامرضایی، س.، و مرادیان، م. (۱۳۸۷). بررسی مسایل و مشکلات ترویج و اشاعه فرهنگ بیمه محصولات کشاورزی در ایران. *مجموعه مقالات دومین همایش سراسری صندوق بیمه محصولات کشاورزی*، تهران بانک کشاورزی.
۹. فرجی، ا.، و میردامادی، س. م. (۱۳۸۵). بررسی نقش ترویج در پذیرش بیمه محصول سبب توسط باغداران شهرستان دماوند. *علوم کشاورزی*، سال دوازدهم، شماره ۳، صفحات ۵۰۰-۴۸۹.
۱۰. کلانتری، خ. (۱۳۸۲). پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی با استفاده از نرم‌افزار SPSS. چاپ اول، تهران: نشر شریف.
۱۱. محمدی، ی.، رفیعی، ح.، و ایروانی، ه. (۱۳۸۷). بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات منتخب زراعی در شهرستان زرین‌دشت استان اصفهان. *پژوهش و سازندگی*، شماره ۱۸، صفحات ۱۲۹-۱۲۰.
۱۲. نجفی، ب.، و احمدپور برازجانی، م. (۱۳۸۰). ارزیابی عملکرد برنامه بیمه محصولات کشاورزی. *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، سال نهم، شماره ۳۵، صفحات ۱۰۸-۷۹.
۱۳. وزارت جهاد کشاورزی. (۱۳۸۸). مرکز آمار و اطلاعات. قابل دسترس در: <http://dpe.agri-jahad.ir/portal/Home/Default.aspx?CategoryID=117564e0-507c-4565-9659-fbabfb4acb9b/>
14. Enjolras, Geoffroy & Sentis, P., (2008). *The Main Determinants of Insurance Purchase: An Empirical Study on Crop Insurance Policies in France*. 2008 International Congress, August 26-29, 2008, Ghent, Belgium 44395, European

انجام رفتارهای تبعیض‌آمیز و اعمال سلیقه شخصی خودداری کنند، همچنین تعداد کارشناسان بیمه به‌منظور در دسترس بودن آن‌ها و نظارت مداوم کارشناسان در تمام مراحل تولید برنج افزایش یابد. در پایان می‌توان گفت که متناسب کردن حق بیمه با درآمد برنج‌کاران، پرداخت غرامت به‌موقع به زارعان و سهولت در پرداخت غرامت به بیمه‌گذار، می‌تواند در پذیرش بیمه برنج، بس کارساز باشد.

منابع و مأخذ

۱. ایروانی، ه.، واحد، م.، کلانتری، خ.، و موحدمحمدی، ح. (۱۳۸۵). عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه گندم در شهرستان تفرش. *مجله علوم کشاورزی ایران*، جلد ۲، شماره ۱، صفحات ۱۴۴-۱۳۷.
۲. آقاعباسی، ن. (۱۳۸۶). بررسی نقش بیمه در تولید دامداران استان کرمان. *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، سال پانزدهم، شماره ۵۹، صفحات ۳۶-۲۵.
۳. ترکمانی، ج. (۱۳۸۰). بررسی عملکرد بیمه فراورده‌های کشاورزی در ایران: مطالعه موردی گندم‌کاران. *علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی*، جلد پنجم، شماره دوم، صفحات ۲۵-۱۵.
۴. ترکمانی، ج.، و موسوی، س. م. (۱۳۹۰). بررسی اثرات بیمه محصولات زراعی بر کارایی تولید و مدیریت ریسک در کشاورزی: مطالعه موردی در استان فارس. *اقتصاد کشاورزی*، سال ۳، شماره ۱، صفحات ۲۶-۱.
۵. راستگو، ح.، و رضوانفر، ا. (۱۳۸۶). بررسی عوامل مؤثر در توسعه بیمه محصولات راهبردی کشاورزی در شهرستان خداآبند. *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، سال پانزدهم، شماره ۵۸، صفحات ۱۳۴-۱۱۱.
۶. رستمی، ف.، شعبانعلی‌فمی، ح.، موحد محمدی، ح.، و ایروانی، ه. (۱۳۸۶). عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه، مطالعه موردی گندم‌کاران شهرستان هرسین

17. Smith, V., & A. E. Baquet. (1996). *The Demand for multiple peril crop insurance; Evidence from Montana wheat farms. American Journal of Agricultural Economics*, 78 (1), 189-201. Retrieved from <http://ajae.oxfordjournals.org/content/78/1/189/>
18. Vandevveer M. L. (2001). Demand for area crop insurance among Litchi producers in northern Vietnam. *Journal of Agriculture Economics*, 26(2), 173-184. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169515000001080/>
- Association of Agricultural Economists. Retrieved from: <http://ideas.repec.org/p/lam/wpaper/08-06.html/>
15. Serra, T., & Goodwin, B. K. (2003). *Modeling changes in the U. S. demand for crop insurance during the 1990s.* American Agriculture Association Annual Meeting, Montreal, Canada, July 27-30, 2003. Retrieved from: <http://ideas.repec.org/p/ags/aaea03/22019.html/>
16. Shaik, S., & Atwood, J. (2003). *Demand for optional units in crop insurance.* American Agricultural Association Annual Meeting, Montreal, Canada, July 27-30, 2003. Retrieved from https://www.academia.edu/7379167/Demand_for_Optional_Units_in_Crop_Insurance/

